

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

AİLE VE TÜKETİCİ HİZMETLERİ

SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ
762SHD020

Ankara, 2011

-
- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
 - Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
 - **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	i
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ- 1	3
1. SOSYAL HİZMETLER.....	3
1.1. Tanımı	3
1.2. Görevleri.....	4
1.3. Sosyal Hizmet Kuruluşları	5
1.3.1. Çocuk Yuvaları	5
1.3.2. Yetiştirme Yurtları	5
1.3.3. Kreş ve Gündüz Bakımevleri	6
1.3.4. Huzurevleri.....	6
1.3.5. Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri	6
1.3.6. Çocuk ve Gençlik Merkezleri	6
1.3.7. Kadın veya Erkek Konukevleri	7
1.3.8. Aile Danışma Merkezleri	7
1.3.9. Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezleri	7
1.3.10. Çok Amaçlı Sosyal Hizmet Kuruluşları.....	7
1.3.11. Çocuk/Sevgi Evleri	7
1.3.12. Yaşlı Hizmet Merkezleri	7
1.3.13. Koruma, Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri.....	8
1.3.14. Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri	8
1.4. Sosyal Hizmetler Elemanında Aranılan Özellikler	8
1.5. Çalışma Ortamı ve Koşulları.....	9
1.6. İş Bulma Olanakları	9
UYGULAMA FAALİYETİ.....	1
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	1
ÖĞRENME FAALİYETİ- 1	13
2. SOSYAL HİZMETLER ALANINDA VERİLEN HİZMET TÜRLERİ.....	13
2.1. Çocuk Hizmetleri	13
2.1.1. Kreş ve Gündüz Bakımevleri	14
2.1.2. Çocuk Yuvaları	14
2.1.3. Ücretsiz Bakım Hizmeti	15
2.1.4. Çocuk Evleri.....	15
2.1.5. Sevgi Evleri	16
2.2. Gençlik Hizmetleri	16
2.4. Sosyal Yardım Hizmetleri	18
2.5. Yaşlı Bakım Hizmetleri.....	19
2.5.1. Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri	19
2.5.2. Yaşlı Dayanışma Merkezleri	20
2.5.3. Alzheimer Hastası Yaşlılar Gündüzlü Bakım Merkezi.....	21
2.5.4. Yerel Yönetimlerce Verilen Hizmetler	22

2.6. Özürlü Bakım Hizmetleri	22
2.7. Evlat Edinme Hizmetleri	25
2.8. Koruyucu Aile Hizmetleri	26
UYGULAMA FAALİYETİ.....	1
UYGULAMALI TEST	29
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	1
MODÜL DEĞERLENDİRME	1
CEVAP ANAHTARLARI.....	1
ÖNERİLEN KAYNAKLAR.....	1
KAYNAKÇA.....	1

AÇIKLAMALAR

KOD	762SHD020
ALAN	Aile ve Tüketici Hizmetleri
DAL/MESLEK	Alan Ortak
MODÜLÜN ADI	Sosyal Destek Hizmetleri
MODÜLÜN TANIMI	Sosyal hizmetlerin tanımı ve görevleri, sosyal hizmet kuruluşları, sosyal hizmet elemanında aranan özellikler, çalışma ortamı ve iş bulma olanakları, sosyal hizmetler alanında verilen hizmet türleri (çocuk, genç, aile, toplum, sosyal yardım, yaşlı bakımı, engelli bakımı, evlat edinme ve koruyucu aile hizmetleri) ile ilgili bilgilerin verildiği öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	Bu modülün ön koşulu yoktur.
YETERLİK	Sosyal destek hizmetlerini yürütmek
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Uygun ortam ve koşullar sağlandığında sosyal destek hizmetlerini doğru yürütebileceksiniz. Amaçlar <ol style="list-style-type: none">1. Sosyal hizmetler alanının kapsamını doğru inceleyebileceksiniz.2. Sosyal hizmetler alanında verilen hizmet türlerini doğru inceleyebileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf, sosyal hizmet kurum ve kuruluşları Donanım: Kaynak kitaplar, bilgisayar, projeksiyon, fotoğraflar, afiş, broşür, dergiler, uyarıcı pano, tepegöz, asetat, CD, VCD, televizyon, bilgisayar donanımları
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Sosyal destek hizmetleri, herhangi bir sebeple sosyal veya ekonomik yoksunluklarla karşılaşan kişilere ve ailelere fayda sağlamak, destek olmak, insan onuruna uygun yaşam düzeyinin gerçekleşmesine katkıda bulunmak hedefine yönelmiş hizmetlerdir.

Modern sosyal hayatta sosyal hizmetler; kişi, grup ve toplulukların yapı ve koşullarından doğan ya da kendi denetimleri dışında meydana gelen bedensel, zihinsel ve ruhsal sorunları azaltmak, toplumun değişen şartlarından doğan sosyal sorunları çözümlemek, insan kaynaklarını geliştirmek, hayat standartlarını iyileştirmek ve yükseltmek, bireylerin birbirleriyle ve sosyal çevresi ile uyum sağlamasını kolaylaştırmak amacıyla eğitim, danışmanlık, bakım ve psikososyal rehabilitasyon alanlarında devlet veya gönüllü özel kuruluşlar tarafından sistemli bir şekilde yapılan hizmetler bütünüdür.

Bu modülde edindiğiniz bilgilerle sosyal hizmet alanları ve bu alanda verilen hizmet türlerini öğrenebileceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam ve koşullar sağlandığında sosyal hizmetler alanının kapsamını doğru inceleyebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Sosyal hizmetlerin kapsamını araştırınız.
- Elde ettiğiniz dokümanları dosyalayınız.
- Bilgilerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. SOSYAL HİZMETLER

Sosyal hizmet insancıl değerleri, insanın eşitliğini, değerine ve saygınlığına saygı duymayı, insanın ihtiyaçlarının karşılanmasını ve insan potansiyelinin geliştirmesini kapsar. Ayrıca sosyal hizmet, dezavantajlı ve savunmasız insanların toplum içinde yer almalarını sağlamak için çaba gösterir.

1.1. Tanımı

Kişi ve ailelerin, kendilerinden ve çevre şartlarından kaynaklanan veya kontrolleri dışında oluşan maddi manevi ve sosyal yoksunlukların giderilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması, sosyal sorunların önlenmesi ve çözümlenmesi, hayat standartlarının iyileştirilerek yükseltilmesini amaçlayan sistemli hizmetler bütünüdür. Sosyal hizmetler, herhangi bir sebeple sosyal ve ekonomik muhtaçlıklarla karşılaşan kişilere ve ailelere fayda sağlayarak destek olmak ve insan haysiyetine uygun yaşam düzeyinin gerçekleşmesine katkıda bulunmak hedefine yönelmiş hizmetlerdir.

Resim 1.1: Alo 183 aile, kadın, çocuk ve özürlü sosyal hizmet danışma hattı

1.2. Görevleri

Sosyal hizmet mesleği insanların refahı için sosyal değişmeyi, insan ilişkilerindeki sorunları çözümlenmeyi, insanın güçlenmesi ve özgürleşmesini sağlar. Sosyal hizmet uzmanı, insan davranışı ve sosyal sistem kuramlarını kullanarak insanların çevresi ile etkileşimde bulunduğu noktalarda müdahale eder.

Sosyal alanlarda faaliyet gösteren sosyal hizmet, değişik sosyal özellik gösteren her yaş grubuna yönelik programlar sunmaktadır. Özellikle öznel gelişimlerinde desteğe ihtiyaç duyan veya önemli bir sosyal sorunla baş başa kalmış çaresiz insanlara yardımcı olmak sosyal hizmetlerin görev kapsamına girmektedir. Hedef sosyal sorunların ortaya çıkmasının önlenmesi, ortaya çıkanların da giderilmesidir.

Sosyal hizmetler; mesleki etik, değer yargıları (insan onuru, özgürlük, fırsat eşitliği, dayanışma), sosyal hukuk, mesleki bilgi ve tecrübe, sosyal ahlâk gibi esaslara dayanmaktadır. İnsan hakları ve sosyal adalet ilkeleri sosyal hizmette temeldir.

➤ Sosyal hizmetlerin görev alanına giren faaliyetler

- Kişilerin içinde yaşadıkları sosyal ortamda yeniden aktif olabilmeleri için onları maddi ve psikososyal yönden desteklemek
- Olumsuz şartları ve engelleri, kişilerin kendi çabaları ile ortadan kaldıracabilmeleri için inisiyatif sahibi olmaları yönünde onlara profesyonel destekte bulunmak
- Sosyal çevreyi, sorunu olan insanlar için daha duyarlı hâle getirmek ve akrabalık veya komşuluk ilişkilerini geliştirerek sosyal sorumluluk bilincini yaygınlaştırmak
- Sosyal hizmet alanlarını ve çalışmalarını, ihtiyaca uygun sayıca artırmak ve toplam kalite anlayışı içerisinde insanlara, özellikle ihtiyaç duyanlara etkili bir şekilde ulaştırmak
- Denetimin sağlanmasıyla ilgili kanunlara uygun çerçeve oluşturmak
- Sosyal hizmetler alanında yetkili ve etkili olabilecek kişi, kurum ve kuruluşlar arasında iş birliği sağlamak
- Sivil toplum kuruluşları ve gönüllülerin sosyal faaliyetlerinin desteklenmesi yönünde destek sağlamak
- Kişilerin kendilerine özgü veya karmaşık sorunlarının çözümü, bazen tek bir sosyal hizmet uzmanı tarafından sağlanamayacağından sosyal çalışmalarda bilim ve meslekler arası iş birliği ortamı oluşturmak

➤ Sosyal hizmetlerin işlev ve çalışma yöntemleri

- Etkin iletişim, danışmanlık, bilgilendirme, yönlendirme ve koordinasyon
- Eğitim ve gelişim programlarını planlama ve uygulama
- Sosyal rehabilitasyon veya terapi
- Refakatçilik ve manevi destek
- Sosyal bakım
- Sosyal inceleme
- Sosyal çalışma ve yönetim

1.3. Sosyal Hizmet Kuruluşları

İnsan hakları ve sosyal adalet ilkeleri, sosyal hizmette temeldir. Bu kuruluşlar, sosyal hizmetler kanununun amacına ve belirtilen esaslara uygun faaliyetlerde bulunan kuruluşlardır.

1.3.1. Çocuk Yuvaları

0–12 yaş arası çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının bedensel, eğitsel, psikososyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Resim 1.2: Çocuk yuvası

1.3.2. Yetiştirme Yurtları

13–18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, onlara bakmak, bir iş veya meslek edinmelerini ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

1.3.3. Kreş ve Gündüz Bakımevleri

0–6 yaş grubundaki çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak, geliştirmek ve çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla kurulan ve yatılı olmayan sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Resim 1.3: Kreş ve gündüz bakımevi

1.3.4. Huzurevleri

Muhtaç yaşlı kişilerin huzurlu bir ortamda korunması ve bakılması, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

1.3.5. Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

Bedensel, zihinsel ve ruhsal özürleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamayan kişilerin fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

1.3.6. Çocuk ve Gençlik Merkezleri

Eşler arası anlaşmazlık, ihmal, hastalık, kötü alışkanlık, yoksulluk, terk gibi nedenlerle sokakta yaşamak zorunda olup sosyal tehlikeler ile karşı karşıya kalan veya sokakta çalışan çocuk ve gençlerin, geçici süre ile rehabilitasyonlarını ve topluma yeniden kazandırılmalarını sağlamak amacıyla kurulan yatılı ve gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

1.3.7. Kadın veya Erkek Konukevleri

Ekonomik, fiziksel, duygusal ve cinsel istismara uğrayan kadın veya erkeklerin psikososyal ve ekonomik problemlerinin çözümlenmesi sırasında varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

1.3.8. Aile Danışma Merkezleri

Toplumun ve ailenin gelişmesi için bireyin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hâle gelmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini gerekirse diğer kuruluşlar ve gönüllülerle iş birliği içerisinde sunmakla görevli bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

1.3.9. Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezleri

Özürlü çocukları kendi kendilerine yeterli düzeye getirmek, okul eğitimine hazırlamak ve aile içi uyumu sağlamak amacıyla özürlü çocuklara ve ailelerine hizmet sunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

1.3.10. Çok Amaçlı Sosyal Hizmet Kuruluşları

Aynı yerleşkede veya binada, birden çok sosyal hizmet kuruluşunun tek yönetim ve denetim altında kurulmasına ve çalışmasına olanak tanıyan sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

1.3.11. Çocuk/Sevgi Evleri

Aile ortamı şeklinde düzenlenmiş, az sayıda personel tarafından sürekli ve değişmeyen hizmetin sağlandığı, 0–18 yaşlar arasındaki korunmaya muhtaç çocukların kaldığı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Çocuk evlerinde aynı cinsiyette 6–8, sevgi evlerinde ise aynı cinsiyette 10–12 çocuğa sosyal hizmet verilmektedir.

1.3.12. Yaşlı Hizmet Merkezleri

Yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin artırılması amacıyla gündüzlü bakım ve evde bakımın yapıldığı hizmetleri sunan merkezlerdir.

Resim 1.4: Sosyal hizmet merkezi

1.3.13. Koruma, Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

Suça yönelindikleri tespit edilen çocukların davranış bozukluklarını gidermek amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanıncaya kadar geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü, 7–18 yaş kız erkek çocuklara yönelik ayrı ayrı yapılandırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

1.3.14. Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri

Duygusal, cinsel veya fiziksel istismara uğramış çocukların olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan travma veya davranış bozukluklarını giderme amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanıncaya kadar geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü kız ve erkek çocuklara yönelik ayrı yapılandırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

1.4. Sosyal Hizmetler Elemanında Aranılan Özellikler

Sosyal hizmetler elemanında aranılan özellikler;

- İnsanlarla sağlıklı ve etkili iletişim kurabilen,
- Çocuk, genç, engelli ve yaşlı bireylerin bakımlarına destek olan,
- Aktiviteleri planlayarak uygulama yeteneğine sahip,
- Güler yüzlü, sevecen, hoşgörülü ve sabırlı,
- Bedenen ve ruhen sağlıklı,
- Özverili ve mesleki sorumluluk sahibi,
- Meslek etiğine saygılı,
- Her türlü yeniliğe açık ve kendini yenileyebilen,
- Empatik, kendini ifade etmede başarılı,
- Esnek, sınırsız ve ön yargısız düşünüp davranabilen,
- Öğrendiklerini sentezleyip yeni bilgiler üretebilen,
- Problem çözebilen,
- Sır tutan,
- Ekip çalışmasına uygun özelliklere sahip olmasıdır.

1.5. Çalışma Ortamı ve Koşulları

Sosyal hizmetler; kadın, çocuk (korunmaya muhtaç çocuklar, sokakta çalışan veya sokakta yaşayan çocuklar, suçlu çocuklar vb.), yaşlı, özürlü, mülteci, sığınmacı, özel ihtiyaç grupları (HIV, kanser, lösemililer ile alkol ve madde bağımlıları), evsizler ve yoksullar gibi oldukça geniş bir müdahale alanını içermektedir. Bu müdahale alanının oluşturduğu koşullar çalışma ortamlarını belirler.

1.6. İş Bulma Olanakları

İş bulma olanakları;

- Çocuk, genç, engelli ve yaşlı bireylerin barındığı ve bakımlarının yapıldığı toplu yaşam merkezlerinde,
- Hastanelerin çocuk, genç, engelli ve yaşlılara sosyal destek hizmeti veren bölümlerinde,
- Yatılı eğitim veren okul ve kurumlarda,
- Ulusal ve uluslararası yardım kuruluşlarında,
- Rehabilitasyon merkezlerinde,
- Ev ortamında çalışabilirler.

UYGULAMA FAALİYETİ

Sosyal hizmet veren kurum ve kuruluşları tanıtan bir el broşürü hazırlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Sosyal hizmet kuruluşlarını araştırınız.	➤ Yazılı ve görsel kaynaklardan yararlanınız.
➤ Edindiğiniz bilgileri doküman hâline getiriniz.	➤ Sosyal hizmet veren her kuruluşu farklı renk ve yazı şekillerinden yararlanarak hazırlayınız.
➤ Edindiğiniz bilgilere uygun görsel materyaller bulunuz.	➤ Çevrenizdeki sosyal hizmet kuruluşlarından broşür ve doküman toplayınız.
➤ Broşürünüzü düşündüğünüz bir formata getiriniz.	➤ Değişik renkli kâğıtlardan (fon kartonu, el işi kâğıdı vb.) faydalanabilirsiniz. ➤ Temiz ve düzenli çalışınız.
➤ Edindiğiniz bilgileri ve görselleri hazırladığınız broşüre yerleştiriniz.	➤ Bilgilerin ve görsellerin konu ile ilgili olmasına dikkat ediniz.
➤ Oluşturduğunuz broşürü yakın çevrenizle paylaşınız.	➤ Hazırladığınız broşürle ilgili geri dönütleri alarak değerlendirme yapınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Sosyal hizmetler herhangi bir sebeple sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarla karşılaşan kişilere ve ailelere fayda sağlamak, destek olmak hedefine yönelik hizmetlerdir.
2. () Sosyal hizmet, insan davranışı ve sosyal sistem kurumlarını kullanarak insanların çevresiyle etkileşimde bulunduğu noktalarda müdahale eder.
3. () Sosyal hizmet elemanı, değişik sosyal özellik gösteren belli yaş grubuna yönelik aynı programlar sunmaktadır.
4. () Sosyal rehabilitasyon ve terapi, sosyal hizmetlerin işlev ve çalışma yöntemleri arasında yer almaktadır.
5. () Sosyal bakım, sosyal hizmetlerin çalışma yöntemleri arasında yer almaz.
6. () Çocuk yuvaları 0–15 yaş arası çocukların bedensel, eğitsel, psikososyal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde kazanmalarını sağlamakla yükümlüdür.
7. () Yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin artırılması amacıyla yaşlı hizmet merkezleri kurulmuştur.
8. () Sosyal rehabilitasyon ve bakım merkezlerinde hizmetler gündüzlü verilmektedir.
9. () Sosyal destek elemanı kendini ve çevresini tanıyan, çevresi ile barışık, güler yüzlüdür.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Uygulamalı Test”e geçiniz.

UYGULAMALI TEST

- Sosyal hizmetler elemanında aranan özellikleri gösteren bir araç (pano, maket, şema, afiş vb.) hazırlayınız.

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için Evet, kazanamadığınız için Hayır kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Sosyal hizmetler elemanında aranan özellikleri araştırdınız mı?		
2. Öğrenme faaliyetindeki bilgilerden faydalandınız mı?		
3. Sosyal hizmetler elemanında aranan özellikleri listelediniz mi?		
4. Sosyal hizmetler elemanında aranan özellikleri gösteren bir araç tasarladınız mı?		
5. Aracınız için gerekli malzemeleri hazırladınız mı?		
6. Her bir özelliği, aracınıza anlaşılır ve dikkat çekici bir şekilde yerleştirdiniz mi?		
7. Görsel materyallerden (resim, fotoğraf, karikatür vb.) yararlandınız mı?		
8. Temiz ve düzenli çalıştınız mı?		
9. Zaman, enerji ve materyallerinizi verimli kullandınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam ve koşullar sağlandığında sosyal hizmetler alanında verilen hizmet türlerini doğru inceleyebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Sosyal hizmetler alanında verilen hizmet türlerini araştırınız.
- Hizmet türlerine göre kurum ve kuruluşlarda gözlem yapınız.
- Araştırmalarınızı ve gözlemlerinizi doküman hâline getirerek dosyalayınız.

2. SOSYAL HİZMETLER ALANINDA VERİLEN HİZMET TÜRLERİ

Sosyal hizmet, insan ihtiyaçlarını karşılama, insan potansiyel ve kaynağını geliştirme üzerine odaklanan bir meslek ve disiplindir. Son yıllarda artan sosyal sorunlar nedeniyle profesyonel sosyal hizmet müdahalesine duyulan ihtiyaç artmıştır. Ülkemizde hem merkezî yönetim hem de mahallî idareler, sosyal hizmet türlerini sunmaktadır.

2.1. Çocuk Hizmetleri

Her toplum, çocukların iyi ve sağlıklı büyüebilmeleri için uygun aile, çevre ve toplum koşullarının olmasını öngörür ancak her toplumda, uygun olmayan koşullarda yetişen az veya çok sayıda çocuk vardır. Bazı aileler çeşitli nedenlerle yeterli düzeyde bakım, sağlık, eğitim vb. olanakları çocuklarına sağlayamamaktadır. Bu olumsuzlukların ortadan kaldırılması, çocuğun yetenekleri ölçüsünde gelişebilmesi için aile ve toplum tarafından korunması ve elverişli koşulların oluşturulması gerekmektedir. Bu nedenle toplum, çocuğu yetiştirmede anne ve babaya yardımcı olmak ve görevlerini daha rahat yerine getirebilmeleri için çocuğun haklarını korumak durumundadır.

Resim 2.1: Her toplumda uygun olmayan koşullarda yetişen çocuklar

2.1.1. Kreş ve Gündüz Bakımevleri

0–6 yaş grubundaki çocukların eğitim, bakım ve beslenmelerini sağlamak; fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerine yardımcı olmak ve çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla hizmet verilmektedir.

Çocuk yuvalarında bakılan 0–6 yaş grubu korunmaya muhtaç çocuklar, gün içinde özel ve resmî kreş ve gündüz bakımevlerine gönderilmekte böylece farklı bir ortamda eğitim, bakım ve beslenmeleri sağlanmaktadır. Fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimlerine yardımcı olunması; temel değer ve alışkanlıkların kazandırılması amacıyla çocuklar, özel ve resmî kreş, gündüz bakımevleri ile çocuk yuvalarına gönderilmektedir.

2.1.2. Çocuk Yuvaları

0–12 yaş arası korunmaya muhtaç çocukların bedensel, eğitsel, psikososyal gelişimlerini ayrıca sağlıklı bir kişilik ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Gerekli durumlarda 12 yaşını bitirmiş korunmaya muhtaç kız çocuklarına da yuvalarda bakılabilmektedir.

Çocuk yuvalarında 6 yaşını tamamlayan ve ilköğretim çağına gelen çocuklar, ilköğretime başlamaktadır. Yuvalara yakın yerlerdeki okullara kayıtları yapılmaktadır. Grup sorumluları, çocukların okuldaki öğretmenleri ile periyodik olarak görüşerek etütlerde derslerinde yardımcı olmaktadır. Amaç, çocukların eğitim sürecinde desteklenmeleri ve okullarını en iyi şekilde bitirerek bir meslek sahibi olmalarıdır. Ayrıca korunmaya muhtaç olup çocuk yuvalarında bakılmakta olan görme, işitme, konuşma özürlü, ortopedik ve diğer bedensel ve zihinsel, ruhsal özürlü olmaları sebebiyle özel eğitime ihtiyaç gösteren çocuklar, Milli Eğitim Bakanlığına ait okullarda eğitilmektedir.

Çocukların okul başarılarının yükseltilmesi, olumlu sosyal ilişkiler kurmaları ve hayata hazırlanmaları için kültürel, sanatsal ve sportif sosyal etkinlikler yapılmaktadır. Yaz tatillerini iyi bir şekilde değerlendirmeleri için anne ve babasının yanına çeşitli nedenlerle gönderilemeyen çocuklar için kamp programları düzenlenmektedir.

2.1.3. Ücretsiz Bakım Hizmeti

Ekonomik güçlük içinde bulunan ailelerin çocuklarına, Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri Yönetmeliğinin 27. maddesi gereği ücretsiz bakım ve eğitim hizmeti verilmektedir. Özel kreş ve gündüz bakımevlerinde, en az 2 çocuk olmak üzere % 5 kontenjan ayrılarak ücretsiz bakım hizmetinden faydalandırılmaktadır. Bu bakım olanağından;

- Ekonomik yetersizlik içinde olan ailelerin çocukları,
- Anne ve babası ölü olup bir yakını tarafından bakılan çocuklar,
- Anne veya babası ölü olup diğer ebeveyni çalışan kişilerin çocukları,
- Çalışmak zorunda olan ve boşanmış kişilerin çocukları,
- SHÇEK kadın misafirhanesinde bulunan kadınların çocukları,
- Cezaevinde bulunan kadın mahkûmların çocukları yararlanmaktadır.

2.1.4. Çocuk Evleri

Korunmaya muhtaç çocuklar alanında hâlen hizmet verilen, toplu yaşanan kuruluşlar yerine en çok 6–8 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel gereksinimlerinin karşılanabileceği evlerdir. Toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamadan çocukların kendine güvenen, geleceğe güvenle bakan, kendisini buna en üst düzeyde hazırlayan ve gelecek kaygısını en aza indirmiş; arkadaşlık, komşuluk ve mahalle gibi kavramları doyasıya yaşayarak öğrenebileceği, toplumla iç içe ve toplumun gerçeklerini bilerek kendine yetebilen bir gençlik yetiştirmek amacıyla oluşturulan yeni bir bakım modelidir.

Resim 2.2: 6-8 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği yeni bir bakım modeli çocuk evleri

Çocuk evleri; her ilin sosyokültürel ve fiziksel yapısının çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın, bağış olarak alınan ve özellikle lojman olarak kullanılan apartman dairesi veya müstakil dairelerdir. 0–18 yaş grubu 6–8 çocuğun, bir ev ortamı yaratılarak korunma ve bakım altına alınarak bedensel ve psikosozal gelişimleri, eğitimleri ve bir meslek sahibi olarak topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmeleri sağlanmaktadır.

2.1.5. Sevgi Evleri

Sevgi evleri 10–12 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel gereksinimlerinin karşılanabileceği, toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamadan yetiştirilebilecekleri, aile ortamına benzer yapılar ve ilişki sistemi içinde yetişebileceği kuruluşlardır. Aile ortamı şeklinde düzenlenmiş çocuk evleri, az sayıda personel tarafından sürekli ve değişmeyen hizmetin sağlanması ile çocuklara temel güven duygusu kazandırılmakta, sağlam ve tutarlı davranış özelliği ile olası kişilik ve davranış bozuklukları en aza indirilmektedir.

Resim 2.3: Sevgi evleri (10–12 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği kuruluşlar)

2.2. Gençlik Hizmetleri

Yetiştirme yurtlarının fiziki koşullarının iyileştirilmesi çerçevesinde, gençlerin sağlıklı psikosozal gelişimlerini desteklemek amacıyla mümkün olduğunca yaşam ortamları küçültülerek ev ortamına uygun şekilde döşemeler yapılmakta ve yeni kuruluşlar ise ev tipi şeklinde inşa edilmektedir. Bu amaçla “sevgi evleri” ve “çocuk evleri projeleri” hayata geçirilmiştir.

Suça sürüklenen ve suç mağduru çocukların, psikosozal durumları göz önünde bulundurularak sosyal uyumları, rehabilite edilebilmeleri ve toplumla yeniden bütünleşebilmeleri için çocuk yuvası ve yetiştirme yurtlarından farklı bakım ve barınma birimlerinin yanı sıra rehabilitasyon amaçlı merkezler açılmıştır.

Merkezlerde mesleki çalışma gerçekleştirilerek üniversite veya devlet hastanelerinin psikiyatri servislerinden destek alınarak çocukların rehabilitasyonu amaçlanmaktadır. Tedbir kararı ile kuruluş bakımına alınan çocuklardan suça yönelen çocuklar koruma, bakım ve rehabilitasyon merkezlerine; suç mağduru olan, istismara uğramış çocuklar da bakım ve sosyal rehabilitasyon merkezlerine yerleştirilmektedir. Cinsel, duygusal, fiziksel istismara maruz kalmış çocukların söz konusu kuruluşlarda rehabilitasyonları sağlanarak ailesine (ailesi tarafından istismar edilmemişse) veya diğer sosyal hizmet kuruluşlarına yerleştirilmektedir.

Bu merkezlerde öğrenime devam eden çocukların, istek ve yetenekleri doğrultusunda uygun öğrenim kurumlarına devamları sağlanmaktadır. Sanata yönelen çocukların, yeteneklerine uygun beceriler kazanmaları ve bu becerilerinin geliştirilmesini sağlayıcı tedbirler alınıp çocuklar izlenerek koordine edilmekte ve denetlenmektedir.

Kurum bakımındaki çocukların boş zamanlarının değerlendirilmesi, toplumla bütünleşmelerinin sağlanması amacıyla sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler organize edilmektedir.

Yetiştirme yurtlarında korunan çocukların, demokratik değerlere sahip bireyler olarak hayata atılabilmeleri yönünde yurt yönetimine katılmaları ile ilgili çalışmaları planlanmakta ve rehberlik yapılmaktadır. Haklarında korunma/tedbir kararı alınmış çocukların uygun kuruluşlara yerleştirilmesi sağlanmaktadır. Çocukların aile, kardeş, öğrenim ve sağlık durumları dikkate alınarak uygun kuruluşlara nakilleri ve tertipleri ile ilgili çalışmalar yürütülmektedir.

2.3. Aile ve Toplum Hizmetleri

Kadın konukevleri kadınlara öncelikle can güvenliği, kendini toparlamak için zaman, hayatlarına daha uzun vadeli ve geniş açıdan bakabilmeleri için ihtiyaç duydukları emniyetli bir ortam sağlamaktadır. Bunu sağlamanın en önemli yolu kadın konukevlerinin adres ve telefonlarının gizli tutulmasıdır. Koruma, kurumun olduğu kadar bu alanda çalışmalar yapan tüm ilgili sektörlerin de yardım ve katkılarını gerektirmektedir.

Kadın konukevlerinde kadınlar arasında sınıf, etnik köken, din, mezhep, dil, meslek, medeni hâl vb. ayrımlar gözetmemek, sığınakların adresleri ve hizmet alan kadınlar hakkındaki bilgilerin gizliliği, şiddetsizlik, kendi kaderini tayin, hizmetlerin kadın personel tarafından yürütülmesi gibi kadın sığınaklarının evrensel ilkeleri göz önünde bulundurularak hizmet verilmektedir.

Toplum merkezleri hızlı toplumsal değişme, kentleşme ve göçün yarattığı sorunlar doğrultusunda bireylerin, grupların, ailelerin sorunlarla baş edebilmelerini sağlar. Bireylerin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hâle gelmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini bir arada ve en kolay ulaşılabılır biçimde, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve gönüllüler ile iş birliği ve eş güdüm içinde sunmakla görevli ve yükümlü bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

2.4. Sosyal Yardım Hizmetleri

Temel gereksinimlerini karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük düzeyde dahi sürdürmekte güçlük çeken kişi ve ailelere “Ayni Nakdî Yardım Yönetmeliği” hükümleri çerçevesinde verilen sosyal yardım hizmetleridir.

Resim 2.4: Ayni ve nakdî yardım hizmetlerinde bölgenin sosyoekonomik özelliklerinin göz önünde bulundurulması

Yardım kapsamına giren bireyler;

- Hakkında koruma kararı alınmış, sırada bekleyen çocuklar,
- Hakkında korunma kararı alınmak talebiyle başvuruda bulunulup korunma kararı alınmaksızın ekonomik destek ile ailesi yanında bakılabilecek durumda olan çocuklar,
- Doğal afetler nedeniyle ekonomik yoksunluk içine düşmüş olan aileler veya yakınlarını kaybederek kimsesiz ve korunmasız kalmış kişiler,
- Olağanüstü bir felaket, hastalık veya kaza geçirerek belirli bir süre kendisinin ve geçindirmekle yükümlü bulunduğu aile fertlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olanlar ile hayati tehlike arz eden ve ameliyat gerektiren durumlarla karşılaşan kişiler,
- Korunma kararı olup da yaş sınırlarını tamamlamaları nedeniyle yetiştirme yurtlarından ayrılan çocuklar,
- Korunma kararı olmamakla birlikte eğitimine devam edemeyecek durumda olan ilk ve ortaöğretim öğrencileridir.

Ayni ve nakdî yardım hizmetlerinde, kişinin yaşadığı bölgenin sosyoekonomik özellikleri göz önünde bulundurulur. Bu çerçevede kişinin asgari yaşam seviyesine ulaşması amacıyla sorununu çözümlenebileceği süreler içinde (6 ay, 1 yıl ve daha uzun süreli) veya geçici nitelikte ve değişen miktarda yardım sağlanır.

2.5. Yaşlı Bakım Hizmetleri

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de tıbbın ilerlemesi sonucu, insan ömrünün uzaması ile yaşlı nüfusta artış gözlenmektedir. Ayrıca sanayileşme ve kentleşme süreci içerisinde geniş ailenin çekirdek aileye dönüşmesi, kırsal bölgelerden kentsel bölgelere göç, kadının çalışma hayatına girmesi, geleneksel kültür ve değerlerdeki değişimler yaşlıların aile içindeki eski rolünü yitirmesine neden olmaktadır. Yaş, prestij sağlayan bir öge olmaktan çıkarak kuşaklar arasındaki farklılıklar nedeniyle de yaşlıların evde bakımı, büyüyen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle her geçen gün sayıları artan, sosyal ve ekonomik yönden yoksunluk içinde bulunan, muhtaç yaşlı kişilerin huzurlu bir ev ortamı içinde yaşamaları, fiziksel ve ruhsal sağlıklarının korunması, sosyal ilişkilerinin geliştirilmesi ve devam ettirilmesi; huzur, güven ve refah içinde bulunmalarını sağlamak amacıyla huzurevlerinin açılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Resim 2.5: Yaşlıların huzur, güven ve refah içinde bulunmalarını sağlamak amacıyla açılan huzurevleri

2.5.1. Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

Huzurevlerine ekonomik gücü yerinde olmayan, kanunen kendisine bakmakla yükümlü kimsesi bulunmayan ya da kanunen kendisine bakmakla yükümlü olan kimsesi olup da yükümlülerin ekonomik gücü yeterli olmayan yaşlılar, ücretsiz olarak kabul edilmektedir. Ekonomik gücü yerinde olup da sosyal yoksunluk içinde bulunan yaşlılar ise ücretli olarak kabul edilmektedir. Huzurevlerinde kalan yaşlıların günlük ihtiyaçlarının (yeme, içme, barınma ve temizlik gibi) karşılanmasının yanı sıra tıbbi bakım ve tedavilerinin yapılması, psikolojik ve sosyal kaynaklı sorunlarının çözülmesinde yardımcı olunması, sosyal ilişkilerinin geliştirilmesi, zamanlarının değerlendirilmesi ve aktivitelerinin devamı sağlanmaktadır. Ayrıca beslenme ve sağlık durumlarını göz önüne alarak uygun tarzda beslenmelerini sağlamak amacıyla gerekli tıbbi hizmetler doktor, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, diyetisyen, fizyoterapist ve hemşire gibi uzmanlar tarafından iş birliği içinde verilmektedir.

Resim 2.6: Huzurevlerinde kalan yaşlıların günlük ihtiyaçlarının yanı sıra tıbbi bakım ve tedavileri

Huzurevlerine alındıktan sonra zaman içinde bazı yaşlılarda bedensel ve zihinsel fonksiyon kayıpları nedeniyle sürekli yatağa bağımlı hâle gelme veya kontrol altında bulundurulma sorununun ortaya çıkması, ayrıca evlerinde bu duruma düşmüş, aile yanında bakımı güçleşen yaşlıların bakım ve korunmalarının sağlanması özel bakım hizmetlerini gerekli kılmıştır. Bu nedenle 60 yaşın üzerinde akıl ve ruh sağlığı yerinde, bulaşıcı ve habis tümöral ya da sürekli tedavi gerektiren bir hastalığı bulunmayan, yatağa bağlı (yatalak, felçli ve sakat) yaşlıların, bakım ve korunmalarını sağlamak amacıyla huzurevleri bünyesinde özel bakım bölümleri açılmıştır.

2.5.2. Yaşlı Dayanışma Merkezleri

Yaşamını evde yalnız ve ailesi ile birlikte sürdüren yaşlıların yaşam kalitesini artırmak, boş zamanlarını değerlendirmek; sosyal, psikolojik ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasında rehberlik ve mesleki çalışma yapılarak sosyal ilişkilerini ve aktivitelerini artırmak amacıyla yaşlı dayanışma merkezleri kurulmuştur.

Resim 2.7: Yaşlı dayanışma merkezlerinde el becerilerine yönelik aktiviteler

Bu merkezlerde, üye olan yaşlılar için sohbet ve eğlence toplantıları düzenlenerek psikolojik danışmanlık, çeşitli konularda rehberlik, refakatçi temini, el becerilerine yönelik aktiviteler ve basit sağlık yardımları yapılmaktadır.

Merkezlerde yaşlı kişilerin bir araya gelerek ortak ilgilerini ve sorunlarını paylaşabilmeleri, sorunlarına birlikte çözüm yolları aramaları, zamanlarını aktif şekilde geçirebilmeleri, yalnızlık duygusundan kurtulmaları ve gerektiğinde destek hizmeti almalarına olanak sağlanmaktadır.

2.5.3. Alzheimer Hastası Yaşlılar Gündüzlü Bakım Merkezi

Alzheimer hastalığı, beyindeki bazı sinir hücrelerinin yavaş yavaş işlevini kaybetmesi sonucu çeşitli zihinsel bozukluklarla ortaya çıkan, geri dönüşü olmayan ilerleyici bir hastalıktır. Hastalık hafızayı ve düşünme, konuşma gibi zihinsel işlevleri etkilemekle birlikte dalgınlık, ruh hâli değişiklikleri, zaman ve mekân algılamasında bozukluklar gibi başka sorunlara da neden olmaktadır.

Ailesi ile birlikte yaşayan alzheimer hastası yaşlıların gündüz evde tek başına kalmasından kaynaklanan riskleri ortadan kaldırarak yaşlının güvenliğini sağlamak, hasta yaşlıyı çeşitli etkinliklerle aktif hâle getirerek yaşlıda oluşacak duygusal sömürüyü azaltabilmek, bu yaşlıların aileleriyle dayanışma ve paylaşma sağlanarak ailelerdeki çaresizlik ve suçluluk duygularının azaltılmasını sağlamak, aileleri gündüzlü bakım merkezine yönelterek huzurevleri ve bakım evlerindeki yığılmaları önlemek ve alzheimer hastası yaşlıların gündüzlü bakımlarını sağlayarak yaşlıya ve ailesine destek sağlamak amacıyla kurulmuştur.

2.5.4. Yerel Yönetimlerce Verilen Hizmetler

Belediyeler, yardıma muhtaç olan yaşlıların barınması için huzurevi yapmaktadır. Ücretsiz muayene ve ilaç yardımı, gıda, yakacak, belediye otobüslerinden ücretsiz veya indirimli olarak yararlanmalarını sağlama vb. görevleri yerine getirmektedir.

Resim 2.8: Yardıma muhtaç yaşlılara hizmet veren yerel yönetimler

2.6. Özürlü Bakım Hizmetleri

İnsanın korunması ve geliştirilmesine yönelik etkinlikler olan sosyal hizmetler, ortaya çıkan sorunlar için önleyici ve koruyucu önlemlerin de uygulayıcısıdır. Birey, aile ve toplumun sorunlarının kaynağı araştırılarak özürülülerin gereksinimlerinin karşılanması ve günlük yaşam aktivitelerine yönelik becerilerin kazandırılarak uygun bir yaşam sağlamaya yönelik çalışmalara ağırlık verilmektedir. Bu çalışmalarda özürülülerin saptanması, bakım ve rehabilitasyonu, aile eğitimi, aile danışmanlığı ve sosyal yardımları kapsamaktadır.

Resim 2.9: Mevcut bedensel, zihinsel ve sosyal becerilerin geliştirilecek şekilde desteklenmesi

Özür; bireyi fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan bütünleyen sosyal ve doğal çevreyle bireyin yaptığı iletişimin farklılaşması biçiminde algılanmaktadır. Özürlülerin yaşam kalitesini yükseltmek ve topluma üretken bir birey olarak katılımını, insani haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Bu çerçevede sosyal hizmetler; korunmaya muhtaç çocuk, genç ve yaşlıların yanında normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olan özürlülerin saptanması, korunması, bakım ve rehabilitasyonu ve toplum içinde bağımsız olarak yaşamasını sağlayıcı hizmetleri planlar. Bu hizmetlerden yararlanamayacak durumda olan özürlülere, sürekli bakım sağlayacak hizmetleri yürütmek ve yönlendirmek sorumluluğunu da üstlenmiştir.

Engelli bireyler, toplumsal yaşama uyum sağlayarak katılımlarının sağlanması için bireysel gelişim ve gereksinimlere önem verilerek öncelikli olarak sosyal destek ve sosyal yardımlardan yararlandırılmaktadır. Engelli birey mevcut bedensel, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirecek şekilde desteklenmekte böylece çalışan, üreten bireyler olarak topluma kazandırılmaktadır.

Resim 2.10: Desteklenerek topluma kazandırılması gereken engelli birey

➤ **Özürlüye verilen hizmetler**

- Özürlünün olabildiğince kendi kendine yeterli hâle gelebilmesini sağlayıcı teşvikler verilir.
- Özürlünün özü ve özrünün yarattığı problemler hakkında bilinçlenmesine yardımcı olunur.
- Yakın ve uzak çevresinden gelen problemlerinin çözümünde doğrudan veya dolaylı olarak yardımcı olunur.
- Sosyal çevreye uyum sağlayabilmesinde gerekli ortam sağlanır ve destek verilir.
- Gerektiğinde iş ve beceri kazandırıcı veya meslek edinmeye yönelik etkinlikler düzenlenir.
- Sosyoekonomik bağımsızlık kazanmasına, bir iş ve meslek edinmesine yardımcı olunur.

➤ Aileye verilen hizmetler

- Özürlü ve özürsüzlük konusunda aile ve yakın çevre bilgilendirilir.
- Aile ve yakın çevrenin özürsüzlüyü kabullenmesi sağlanır.
- Ailenin ve yakın çevrenin, özürsüzlü ve kendileri hakkındaki olumsuz duygu ve düşüncelerinden kurtarılmasına yardımcı olunur.
- Aile ve yakınlarına özürsüzlüye karşı eğitim, öğretim ve iyileştirme konularında rehberlik edilir.
- Ailenin veya yakınlarının özürsüzlü ile yapılan iyileştirme, eğitim ve öğretim faaliyetlerine doğrudan katılımı sağlanır.
- Özürsüzlünün, aile ve diğer sosyal çevre ile ilişkilerinin olumlu yönde gelişmesinde aile desteklenir, ihtiyaca ve imkânlarla göre yardımcı olunur.

Yatılı ve gündüzlü hizmet verilen iyileştirme merkezlerinde, özellikle yetişkin özürsüzlülerin mesleki rehabilitasyonu amacıyla iş atölyeleri oluşturulmuştur. Bu atölyeler, özürsüzlülere belli iş dallarında temel bilgi ve beceri kazandırıp bir iş edinebilmelerine ve bağımsız yaşayabilmelerine yardımcı olan birimlerdir. İş atölyelerinde, yeteneklerini geliştirici ve beceri sahibi olmalarına yardımcı olacak faaliyetler öğretilir. İş atölyelerinde ahşap işletmeciliği, oyuncak imalatı, galoş yapımı, santral operatörlüğü, çiçekçilik vb. iş kollarında çalışmalar yapılmaktadır. Sosyal iyileştirme kapsamında Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğüne uyuma yönelik sanatsal, sportif etkinlikler düzenlenmektedir.

Evde bakım, özürsüzlü bireylerin yaşamlarını öncelikle buldukları ortamda sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmesi yönünde çalışmalar yapılırken, ihtiyacı olan bakıma muhtaç özürsüzlülere geçici veya sürekli bakım hizmeti sunulması yönündeki çalışmalara da devam edilmektedir. Özürsüzlülere hizmet sunumunda özürsüzlünün biyolojik, fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçları da dikkate alınarak öncelikle yaşadığı sosyal ve fiziksel çevreden ayrılmaksızın aile ortamında hizmet verilmesi esas alınmaktadır.

Belirtilen esaslar doğrultusunda bakıma muhtaç özürsüzlünün akrabası tarafından evde bakım hizmeti sunumunda bir aylık net asgari ücret tutarında ödeme, özürsüzlüye bakan kişiye yapılmaktadır. Bakıma muhtaç özürsüzlünün akrabaları tarafından bakımının mümkün olmaması hâlinde ise bakım hizmeti, kurum bakımı (özel ve resmî kurum ve kuruluşlara ait merkezler) aracılığıyla da verilebilmektedir.

2.7. Evlat Edinme Hizmetleri

Evlat edinme, bir çocukla durumu evlat edinmeye uygun olan kişi arasında hukuki bağlar sağlanarak çocuk ebeveyn ilişkisinin kurulmasıdır. Evlat edinme hizmeti, Türk Medeni Kanununun (01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren) 305–320. maddeleri ile Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunun Evlat Edinme Yönergesi ve Çocukların Korunması ve Ülkeler Arası Evlat Edinme Konusunda İş Birliğine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkındaki Kanun çerçevesinde yürütülmektedir.

Bir çocuğun bakımı, yerleştirilmesi ve eğitilmesi süreci bu sorumluluğu üstlenen kişilerin fiziksel sağlığı, psikolojik durumu, sosyal becerileri, yakın ve dış çevredeki sosyal desteklerin varlığı, hayata bakış açısını oluşturan geçmiş yaşamı; gelecekte, çevresinden ve çocuktan beklentileri, sorunları çözme yöntemi, bir çocukla yaşamaya hazır olma durumu ve ekonomik yeterliliğinden doğrudan etkilenmektedir.

Ailelerin çocuk büyütme hakları olduğu kadar kendi isteklerini ifade edemeyen, korunmaya muhtaç çocukların da kendileri için en uygun olan, titizlikle belirlenmiş ortamlarda yaşamaya hakları bulunmaktadır. Biyolojik aileleri yanında örselenmiş çocukların bakım sorumluluğunun devlet ile paylaşılması hususu da ülkemizin geleceğini teslim edeceğimiz çocuklar söz konusu olduğu için oldukça önemlidir ve kuralların olmaması düşünülemez.

2.8. Koruyucu Aile Hizmetleri

Çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakılamayan çocukların, kısa veya uzun süreli olarak bakımlarını üstlenen aile ya da kişilerin yanında, devlet denetiminde yetiştirilmeleri olarak tanımlanmakta ve bu hizmeti veren aile ya da kişilere koruyucu aile denilmektedir.

Resim 2.11: Çocukların sağlıklı gelişebilmeleri için sıcak bir aile ortamı

Çocukların sağlıklı gelişebilmeleri için kendilerini koruyacak, sevecek, destekleyecek, güven sağlayacak, sosyal ve maddi gereksinimlerini karşılayabilecek sıcak bir aile ortamına ihtiyaçları vardır. Kuşkusuz anne babalar da çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmek için çaba harcarlar ancak yaşam, her zaman düşünüldüğü gibi olmayabilir. Bazı aileler zihinsel, bedensel ya da psikolojik sorunları veya ekonomik yetersizlikleri; boşanma, ölüm, hükümlülük gibi sosyal sorunları nedeniyle bütünlüklerini devam ettiremez ve çocuklarının gereksinimlerini karşılayamaz duruma gelmektedir.

Böyle durumlarda çocuklara yardım etmenin en iyi yolu, öz ailesinin koşulları iyileşinceye kadar başka bir ailenin yanında bakımlarının sağlanması amacıyla koruyucu aile hizmetinden yararlandırmaktır.

Koruyucu ailenin çocuğa sağladığı aile ortamı, çocuğun psikososyal gelişiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Koruyucu aile hizmetinde amaç, ocuk için karmaşık ve sorunlu olan bir dönemde özenli davranılarak çocuğun bu dönemi örselenmeden geçirmesini ve normal hayatını devam ettirmesini sağlamaktır.

Koruyucu aile çocukların öz ailesi, okulu ve çevresiyle ilişkilerini devam ettirmelerini sağlayarak yardımcı olur. Böylece koruyucu aileler sadece çocuğa değil, desteğe gereksinimi olan g durumdaki aileye de yardım etmiş olmaktadır.

UYGULAMA FAALİYETİ

Bulduğunuz bölgedeki yerel yönetimlerin, sosyal hizmetler alanında vermiş olduğu hizmet türlerini araştırarak elde ettiğiniz dokümanlarla dosya hazırlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Bulduğunuz bölgedeki yerel yönetimin, sosyal hizmetler alanında verdiği hizmet türlerini araştırınız.	➤ Yazılı ve görsel iletişim araçlarından yararlanınız.
➤ Sosyal hizmetler alanında verilen hizmet türlerini sınıflandırınız.	➤ Sosyal hizmetler alanında verilen hizmet türlerini, yaş ve özel durumlarını dikkate alarak sınıflandırınız.
➤ Hizmet türlerine göre kurum ve kuruluşlarda gözlem yapınız.	➤ Kurumdan randevu alınız. ➤ Zamanı önceden belirleyiniz. ➤ Gözlem sırasında güler yüzlü, sempatik ve duyarlı olunuz. ➤ Gözlemlerinizi doğru araç gereçlerle kaydediniz. ➤ Resim ve fotoğraflarla destekleyiniz.
➤ Araştırdığınız bilgileri ve gözlemlerinizi doküman hâline getiriniz.	➤ Dikkatli, duyarlı, düzenli, temiz ve titiz çalışınız.
➤ Araştırma ve gözlem sonuçlarınızdan elde ettiğiniz dokümanları dosya hâline dönüştürünüz.	➤ Dosyanızın bir bütünlük içermesine dikkat ediniz.

UYGULAMALI TEST

- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun, sosyal hizmetler alanında vermiş olduğu hizmet türlerini araştırarak elde ettiğiniz dokümanlarla dosya hazırlayınız.

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için Evet, kazanamadığınız için Hayır kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun sosyal hizmetler alanında vermiş olduğu hizmet türlerini araştırdınız mı?		
2. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun sosyal hizmetler alanında verilen hizmet türlerini sınıflandırdınız mı?		
3. Hizmet türlerine göre kurum ve kuruluşlarda gözlem yaptınız mı?		
4. Araştırdığınız bilgileri ve gözlemlerinizi doküman hâline getirdiniz mi?		
5. Araştırma ve gözlem sonuçlarınızdan elde ettiğiniz dokümanları dosya hâline dönüştürdünüz mü?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi sosyal hizmetler alanında verilen hizmet türüdür?
A) Çocuk hizmetleri
B) Gençlik hizmetleri
C) Aile toplum hizmetleri
D) Hepsi
2. Aşağıdakilerden hangisi çocuklara verilen hizmet türlerinden biri değildir?
A) 0–12 yaş korunmaya muhtaç çocukları korumak
B) Çocukların okul başarılarını yükseltmeleri için gerekli tedbirleri almak
C) Özel eğitime ihtiyacı olan çocukları sadece yuvada eğitmek
D) Çocukların hayata hazırlanmaları için çeşitli etkinlikler (kamp vb.) düzenlemek
3. “10–12 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel gereksinimlerinin karşılanabileceği, aile ortamına benzer yapılar ve ilişkiler sistemi içinde çocukların yetiştirilebileceği kuruluşlardır.” tanımını, aşağıdaki hizmetlerden hangisine aittir?
A) Çocuk kulübü
B) Sevgi evleri
C) Kreş ve gündüz bakımevi
D) Huzurevi
4. Rehabilitasyon amacıyla açılan merkezlerde aşağıdaki hizmetlerden hangisi yürütülmektedir?
A) Çocukların sosyal uyumlarına yardımcı olunmaktadır.
B) Rehabilite (iyileştirme) edilmektedir.
C) Sanat etkinliklerine yönlendirilmektedir.
D) Hepsi
5. Sosyal yardım hizmetlerinden aşağıdakilerden hangisi yararlanır?
A) Koruma kararlı sırada bekleyen çocuklar
B) Doğal afetler nedeniyle ekonomik yoksunluk içerisine düşmüş olan aileler
C) Eğitimine devam edemeyecek durumda olan ilk ve ortaöğretim öğrencileri
D) Hepsi

6. Yaşlı dayanışma merkezlerinde aşağıdaki hizmetlerden hangisi verilmektedir?
A) Ekonomik yardımda bulunmak
B) Psikolojik danışmanlık
C) Sorunlarının çözümünde yardımcı olmamak
D) Destek hizmetleri vermemek
7. Kadın konukevlerinde hizmetler sunulurken aşağıdaki evrensel ilkelerden hangisi göz önünde bulundurulur?
A) Kadınlar hakkındaki bilgilerin gizliliği
B) Kendi kaderini tayin
C) Hizmetlerin kadın personel tarafından yürütülmesi
D) Hepsi
8. Aşağıdaki hizmetlerden hangisi ihtiyacı olanlar için belediyeler tarafından verilmektedir?
A) Yaşlıların barınması için huzurevi yapmak
B) Gıda ve yakacak yardımı yapmak
C) Ücretsiz muayene ve ilaç yardımı yapmak
D) Hepsi
9. “Bir çocukla durumu evlat edinmeye uygun olan kişi arasında hukuki bağlar sağlanarak çocuk ebeveyn ilişkisinin kurulmasıdır.”
Yukarıdaki ifade aşağıdakilerden hangisinin tanımıdır?
A) Koruyucu aile
B) Rehabilitasyon
C) Evlat edinme
D) Evde bakım
10. “Çeşitli nedenlerle öz ailesinin yanında bakılamayan çocukların, kısa veya uzun süreli olarak bakımlarını üstlenen aile ya da kişilerin yanına yerleştirilmesidir.”
Yukarıdaki ifade aşağıdakilerden hangisinin tanımıdır?
A) Gençlik hizmetleri
B) Evlat edinme
C) Engelli hizmetleri
D) Koruyucu aile

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1.; mesleki etik, değer yargıları (insan haysiyeti, özgürlük, fırsat eşitliği, dayanışma), sosyal hukuk, mesleki bilgi ve tecrübe, sosyal ahlâk gibi esaslara dayanmaktadır.
2. Sosyal hizmetlerin işlev ve çalışma yöntemleri arasında ve programlarını planlamak ve uygulamak vardır.
3.0-12 yaş arası çocukların bedensel, eğitsel, psikososyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.
4.13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek edinmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.
5. muhtaç yaşlı kişilerin huzurlu bir ortamda korunması ve bakılması, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.
6.0-18 yaş arasındaki korunmaya muhtaç çocukların kaldığı ev birimleridir.
7. Çocuk yuvalarında bakılan 0-6 yaş grubu korunmaya muhtaç çocuklar, gün içinde özel ve resmî..... vene gönderilmekte böylece farklı bir ortamda eğitim, bakım ve beslenmeleri sağlanmaktadır.
8.; 10-12 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel gereksinimlerinin karşılanabileceği, toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamadan yetiştirilebilecekleri, aile ortamına benzer yapılar ve ilişki sistemi içinde çocukların yetişebileceği kuruluşlardır.
9.; yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük seviyede dahi sürdürmekte güçlük çeken kişilere ve ailelere, kaynakların yeterliliği ölçüsünde yapılan ayni ve nakdî yardımları kapsamaktadır.
10. Yaşamını evde yalnız ve ailesi ile birlikte sürdüren yaşlıların yaşam kalitesini artırmak, boş zamanlarını değerlendirmek, sosyal, psikolojik ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasında rehberlik ve mesleki çalışma yapılarak sosyal ilişkilerini ve aktivitelerini artırmak amacıyla kurulmuştur.

-
11. Belediyeler, yardıma muhtaç olan yaşlıların barınması için yapmaktadır.
 12. Yatılı ve gündüzlü hizmet verilen iyileştirme merkezlerinde, özellikle yetişkin özürlülerin mesleki rehabilitasyonu amacıyla oluşturulur.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	D
3	Y
4	D
5	Y
6	Y
7	D
8	Y
9	D
10	D

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	C
3	B
4	D
5	D
6	B
7	D
8	D
9	C
10	D

MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAP ANAHTARI

1	sosyal hizmetler
2	eğitim gelişim
3	çocuk yuvaları
4	yetiştirme yurtları
5	huzurevleri
6	çocuk evleri
7	kreş gündüz bakımevleri
8	sevgi evleri
9	sosyal yardım
10	yaşlı dayanışma merkezleri
11	huzurevi
12	iş atölyeleri

ÖNERİLEN KAYNAKLAR

- **ATALAY Aycan, Ümit ONAT**, Sosyal Hizmet Sempozyumu, **Diyarbakır, Ekim, 1999.**
- **CILGA İbrahim**, Gençlik ve Yaşam Niteliği, **Damla Matbaacılık, Ankara, Aralık, 1994.**
- **Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bil. Fak. Sosyal Hizmet Bölümü**, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, **Ankara, 2004–2008.**
- **DPT**, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, **Ankara, 2001.**
- **KARATAŞ Kasım**, Sosyal Hizmetlerin Yeri ve Önemi (Bildiriler), **Şafak Matbaacılık, Ankara, Mayıs, 1994.**
- **KUT Sema**, Sosyal Hizmet Mesleği, **Ankara, 1988.**
- **T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı**, II. Özürlüler Şurası, **Ankara, Eylül, 2005.**
- **www.sosyalhizmetuzmani.org/sosyalhizmetyontemleri.htm**
- **Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu**, **www.shcek.gov.tr**

KAYNAKÇA

- ACAR Hakan, **Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (1920–1981)**, Ankara, Kasım, 2005.
- GÜRSEL Musa, **Okul Yönetimi**, Mikro Yayınları, Konya, 1997.
- KOŞAR Nesrin, **Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı**, 2. Baskı, Ankara, Kasım, 1992.
- OKTİK Nurgün, **Huzurevinde Yaşam ve Yaşam Kalitesi**, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla, 2004.
- SEYYAR Ali, **Teorik ve Pratik Boyutlarıyla Sosyal Bakım**, T.C. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurum Genel Müdürlüğü Genel Yayın Nu: 44, Ankara, Aralık, 2004.
- DPT, **Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı**, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2007.
- Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, **Türkiye’de Sosyal Hizmet Uygulamaları İhtiyaçlar ve Sorunlar**, Alanya, Kasım, 2004.
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, www.shcek.gov.tr
- www.sosyalhizmetuzmani.org/sosyalhizmetyontemleri.htm